עין משפט נר מצוה

יא א מיי' (פ"ו) [פ"ז] מהלכות בית הבחירה הל' טו ופסק דאוכלין שם ע"ש:

ג' זקנים וזה אחד מהן רבי ישמעאל אומר יכול יעלה אדם מעשר שני לירושלים ויאכלנו בזמן הזה ודין הוא בכור טעון הבאת מקום ומעשר טעון הבאת מקום מה בכור אינו אלא בפני הבית אף מעשר אינו אלא בפני הבית מה לבכור שכן טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח ביכורים יוכיחו מה לביכורים שכן טעונין הנחה ת"ל ¹והבאתם שמה עולותיכם וגו' מקיש מעשר לבכור מה בכור אינו אלא בפני הבית אף מעשר אינו אלא בפני הבית ונהדר דינא וניתי במה הצד משום דאיכא למיפרך מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד מזבח מאי קסבר אי קסבר קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא אפילו בכור נמי ואי קסבר לא קידשה לעתיד לבא אפילו בכור נמי תיבעי אמר רבינא לעולם קסבר לא קידשה והכא במאי עסקינן בבכור שנזרק דמו קודם חורבן הבית וחרב הבית ועדיין בשרו קיים ואיתקש בשרו לדמו מה דמו במזבח אף בשרו במזבח ואתי מעשר ויליף מבכור וכי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש מעשר דגן חולין הוא הניחא למ"ד בתר למד אזלינן אלא למ"ד בתר מלמד אזלינן מאי איכא למימר דם ובשר חדא מילתא היא כי סליק רבין אמרה לשמעתא קמיה דרבי ירמיה אמר בבלאי טפשאי אמטול דיתבי בארעא חשוכא אמרי שמעתא דמחשכא לא שמיע להו הא דתניא בשעת סילוק מסעות קדשים נפסלין זבים ומצורעים משתלחים חוץ למחיצה ותניא אידך בשני מקומות קדשים נאכלים מאי לאו הא בקדשי קדשים הא בקדשים קלים אמר רבינא אידי ואידי בקדשים קלים ולא קשיא

ג' זקנים. דבר אחד מפי כל זקן וזקן: **ר' ישמעאל אומר כו'.** זו היא אחת מהן: **יכול יעלה אדם מעשר שני.** דקסבר קדושת הארץ לא בטלה ולריכה הפרשת מעשרות מן התורה וקאמר יכול יאכלנו עכשיו בירושלים בלא פדיון: **ת"ל וכו'.** ולקמיה פריך מאי שנא בכור דפשיטא ליה ומאי שנא מעשר דמיבעיא ליה: **שכן טעון מתן דמים.** הלכך לריך בית ומזבח: **בכורים יוכיחו.** שאין טעונין מתן דמים ולריכין בית כדכתיב לפני מזבח (דברים כו): **שכן טעון הנחה.** הלכך נעו בית דהחקקו למזבח לכך: **ת"ל כו'.** ולקמיה פריך וליהדר דינא וליתי במה הלד: **לד מזבח.** זה למתן דמים ואלו להנחה: **מאי קסבר.** האי תנא דפשיט ליה בכור ממעשר: **אי קסבר קדושה ראשונה.** של בית קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא כי היכי דס"ל בקדושת הארץ וקמיבעי ליה מי קרינא ביה לפני אלהיך או לא וקפשיט מעשר מבכור: **אפילו בכור נמי.** אפילו בכור יקריב ויאכל דהא מאן דאית ליה קדשה לעתיד לבא אית ליה שמקריבין אע"פ שאין בית כדאמרינן במגילה (דף י.): ה"ג **ואי קסבר לא קדשה אפי' בכור נמי תיבעי.** ואי קסבר קדושת בית בטלה לה ומיבעי לה במעשר הואיל ואינו לריך לבית מי מיתאכיל בירושלים ולפני ה' קרינא ביה או לא: **אפילו בכור.** כה"ג נמי תיבעי ליה כגון שקרבו דמיו ואימוריו וחרב הבית ובשרו קיים מהו שיאכלוהו: **אמר רבינא לעולם קסבר לא קדשה וכולה.** דקפשיט ליה מעשר מבכור כבכור שאינו לריך לבית דומיא למעשר קפשיט ליה דפשיטא ליה גביה דלא מיתכיל: **דאיפקש בשרו לדמו.** ואת דמם תזרק ואת חלבם תקטיר ובשרם יהיה לך (במדבר יח) ויליף מיניה בשעה שאתה ראוי לזרוק את הדם אתה אוכל את הבשר ולא אחר שנהרס המזבח: **וכי.** בשר הלמד בהיקש מן הדם חוזר ומלמד בהיקש על המעשר: **לשמעתא.** הא דאביי דאמר קדשים קלים נפסלין בפגימת המזבח ומייתי לה מדרשא דרבי יוסי: **בשעת סילוק המסעות.** כשמורידין את המשכן ומסלקין את המזבחות בעת המסעות במדבר: **קדשים נפסלים.** בשר קדשי קדשים. ° וקא סלקא דעתך מפני סילוק המזבח הוא מדקתני זבין ומלורעין משתלחין שאין מלורע נכנס לדגלי השבטים ולא זב למחנה לויה נושאי הארון כדאמרינן לקמן (דף סא:) אע"פ שנסע אהל מועד הוא אלמא נפסלין דקאמר לאו משום דמיפסלי ביולא הוא דהא אהל מועד חשיב ליה: **ופליגא אידך** גרים: **בשני מקומות נאכלין.** חד במקומן במחנות האמורות בהן כשהמשכן במקומו וחד בכל מקום שיהא שם דרך הליכתן משנסעו וקשיין אהדדי: **מאי לאו.** קמייתא בקדשי קדשים והא בקדשים קלים: הכי גרסינן **מאי לאו הא בקדשי קדשים הא בקדשים קלים: אידי ואידי קדשים קלים ולא קשיא.** קמייתא ר'

מאי קסבר האי תנא. דפשיטא ליה בכור טפי ממעשר אי קסבר קדשה לעתיד לבא בקדושת הארץ וקמבעיא ליה אי קרינא ביה לפני ה' אי לא אפי' בכור נמי יקרב ויאכל דמאן דאית ליה קדשה קסבר דמקריבין אע"פ שאין בית כדאיתא פ"ק דמגילה (דף י.) ואי קסבר לא קדשה דבטלה קדושת הארץ ומבעיא ליה במעשר משום דאינו לריך לבית ומיתאכיל בירושלים אי קרינא ביה לפני ה' אי לא אפי' בכור נמי תיבעי היכא דהוי כעין מעשר כגון בכי ה"ג שאינו לריך לבית שקרבו דמיו ואימוריו וחרב הבית ובשרו קיים מהו שיאכלוהו ומסיק דקסבר לא קידשה והא דפשיטא ליה בבכור משום דאיתקש בשרו לדמו ולא אכיל בשר אלא בשעה הראויה לזריקת דם ולא משנהרס זו היא גירסת הקונטרס ופירושו ואם תאמר אי קסבר לא קדשה היכי משכחת מעשר שני דאורייתא כיון דבטלה קדושת הארץ וי"ל דאי קסבר לא קידשה מוקמינן ליה למעשר שגדל בפני הבית כמו שפירש בקונטרס [גבי] בכור שקרבו דמו ואימוריו וחרב הבית ובשרו קיים א"נ אפי' קסבר לא קדשה הני מילי קדושת הבית אבל קדושת הארץ לא בטלה ונתחייבו בתרומות ומעשרות כדאשכחנא (לקמן דף קיב:) כשחרב שילה שבטלה קדושת הבית ולא בטלה קדושת הארץ וא"ת כיון דלא קידשה והותרו הבמות יהא נאכל בכל ערי ישראל לספרים דגרסי' לקמן בפ' בתרא (דף קיב:) באו לנוב וגבעון הותרו הבמות מעשר נאכל בכל ערי ישראל וי"ל דלפי אותה גירסא לא מתוקם הכא אלא במעשר שגדל לפני הבית והוזקק להבאת מקום ואינו נאכל בכל ערי ישראל וקשה לפירוש הקונטרס מאי דוחקיה דרבינא לומר לא קדשה ופליג אכוליה הש"ס דקים לן ירושלים אין אחריה היתר כדתנן בפרק בתרא (גם זה שם) לימא דלעולם קסבר קדשה ובכור שנזרק דמו ונפגם המזבח דאין בשרו נאכל בפגימת המזבח ומיהו אי למימר דליסגא לברייתא קשיתיה דקתני מה בכור אינו אלא בפני הבית דמשמע בית ממש לריך ואי קדשה למה לי בית הלא מקריבין אע"פ שאין בית ואין לריך רק מזבח משום דאיתקש בשרו לדמו אבל ה"ה דלעולם אי סבר קדשה דכיון דנזרק דמו ואח"כ חרב אין אוכלין בשרו משום דאיתקש לדמו מיהו האי בפני הבית היינו בפני מזבח ולאו בית ממש קאמר אבל קשה מאי קאמר אפילו בכור נמי תיבעי ולא תבעי מעשר אדרבה כיון דלא קדשה פשיטא לא קרינא ביה לפני ה' דמחילה נאכול דאורייתא ועוד דבכור פשיטא דמפסיל ביולא כשחרב הבית ונפלו מחילות כיון דלא קדשה ומה לריך כלל היקישא דבשר ודם וכי תימא כשחרב הבית ונהרס המזבח אבל חומות ירושלים קיימת ולא בטלה קדושתה לענין קדשים קלים ומעשר שני זהו תימה לומר דהא ירושלים לא נתקדשה אלא בשביל הבית ואיך יתכן שקדושת הבית תבטל וקדושת ירושלים קיימא לכך נראה כמו גירסת הספרים אי קסבר קדשה אפילו בכור נמי ואי קסבר לא קדשה אפילו מעשר נמי אמר רבינא לעולם קסבר קדשה וכו' והכי פריך אפילו בכור נמי משכחת לה בלא חומות ירושלים ובלא חומת עזרה כמו שפירש בקונטרס דמקריבים אע"פ שאין בית כלומר יבנה המזבח ויזרוק הדם ויאכל הבשר אבל בלא מזבח פשיטא ליה דאינו יכול להקריב כדאמרי' לעיל (דף נט.) מודה רב נדמים אע"פ שהבית קיים וכל שכן בזמן הזה ואי קסבר לא קדשה קדושת הבית לבנות המזבח וכל שכן קדושת ירושלים אבל קדושת הארץ קיימת להתחייב בתרומה ומעשר כמו בנוב וגבעון אפילו מעשר יהא פסול פשיטא דאין לו היתר בירושלים ולא גרסינן לקמן פ' בתרא (דף קיב:) מעשר שני נאכל בכל ערי ישראל ואי גרסינן ליה לריך לומר דהכי פריך אפילו מעשר שני יהא פשיטא דאין חייב להעלותו ואמאי קאמרת יכול יעלה אדם

מסורת הש"ס

א) מכות יט. תמורה כא. ספרי ראה קו. ב) [חגיגה ג: וש"נ], ג) [לעיל מה. מכות יט.], ד) ע' ירושל' קידושין פ"א ה"ב. ה) שם [תמורה כא:], ו) ע' פסחים פג., ז) פסחים לד: יומא ט. [כתובות עה.] מנחות נב. [בכורות כה:], ח) תוס' כלים פ"א ה"י [מנחות נה.] ירושל' יומא פ"ד ה"ו

תורה אור השלם

1. והבאתם שמה עלתיכם וזבחיכם ואת מעשרתיכם ואת תרומת ידכם ונדריכם ונדבתיכם ובכרת בקרכם וצאנכם: דברים יב, ו

גליון הש"ס

רש"י ד"ה קדשים נפסלים וקס"ד מפני סלוק וכו'. לשון קס"ד מוקשה הא זה קיימא גם לפי האמת, ואין דבר זה נוגע לס"ד ולמסקנא:

שינויי נוסחאות

א] וזה אחד מהן נמחק (ש"מ) וכן ליתא במכות ובתמורה ובתוספתא דסנהדרין פ"ג, וכ"ה כת"י (גליון): ב] מעשר שני בזמן הזה בירושלים (וכ"ה כתה"י וכ"ה במכות): ג] נ"א אינו נאכל (תמורה כא. תוספתא פ"ג דסנהדרין): ד] במכות ובתמורה ובתוספ' פ"ג דסנהדרין איתא ת"ל ואכלת שם לפני ה' אלקיך [וגו'] מעשר דגנך תירושך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך מקיש מעשר לבכור וכו'. וכ"ה בילקוט (רמז תתל"ז הגרי"ב): ה] נ"א ל"ש בכור ול"ש מעשר בני הבאה נינהו (תמורה כא.): ו] נכ"ל אפילו מעשר נמי לא: ז] קיים כיון דאי איתיה לדם לא בר זריקה הוא אתי בשר יליף מדם ואתי מעשר וכו'. והשאר נמחק (כ"ה בתמורה כא א): ח] בתמורה שם ומי ילפינן קדש מהדדי והא א"ר יוחנן כל התורה כולה למדין למד מן הלמד חוץ מן הקדשים שאין למדין למד מן הלמד. מעשר חולין הוא: ט] במנחות לה ע"א איתא נפסלין ביוצא, ועי' רש"י כאן ובש"מ ד"ה מאי לאו: י] וצריך להפריש מעשר. אי נמי במעשר שהופרש קודם שבטלה קדושת הארץ, וקאמר [יכול] יעלנו ויאכלנו כו' (ש"מ): יא] נלנ"ל ודין הוא. יתיבת ת"ל נמחק, ועי' שט"ק: יב] נ"ל והניחו לפני (ש"מ): יג] טפי ממעשר כצ"ל (ש"מ): יד] ביה השתא בלא חומה לפני (כ"ה בגרעי"ב נחבות): טו] ליה (כתה"י): טז] כגון בכור שקרבו (ש"מ) וגלנ"ק, כגון שזרק דמיו וקרבו אימוריו: יז] דמעשר עסקינן דפשיטא ליה גביה דלא מיתאכיל כצ"ל (ש"מ): יח] הדי"א עם הקודם לו (צ"ק): יט] בכ"י נוסף ושיטתא דרשא דבריתא הכי איתא מה בכור כי האי אינו נאכל כו' מה לבכור שכן חמור שמתחילתו הוצרך מתן דמים ואימורים למזבח בכורים יוכיחו שאין לך בכורים צריכים למזבח ואין נאכלים אלא בפני הבית דכתיב והניחו לפני מזבח. וכעי"ז בש"מ וכ"ה: כ] בכתה"י ושמכ"י נוסף ואי קשיא הא דתניא במסכת תענית (כט.) הוגללי הפרכת הותרו זבין ומצורעין ליכנס לשם במסכת מנחות בפ' שתי הלחם (לה.) רמינן להו אהדדי ומוקמינן להו כתנאי: כא] נ"ל קדשים נאכלין (ש"מ): כב] נלנ"ל בקדושת (גי' קה"י): כג] נ"ל קדושת הבית (ש"מ): כד] אי מתאכיל בירושלים דקרינא כו' (ש"מ): כה] וז גירסת ל"ק, וגי' ש"מ ובבכור שקרבו. ועי' לעיל אות י: כו] קידשה א"כ במות מותרות דהא בהא תליא כדמוכח במגילה, וא"כ יביא מעשר ויהא נאכל בכל כו' (לשון תוס' מכות יט ע"א): כז] דגרסי (ש"מ): כח] תיבת ואינו ליתא בכ"י והוסיפוה עפ"י כה"ג, ונלנ"ל דאינו. ולשון תוס' תמורה כא. דבהוזיא לא אמר דנאכל בכל ערי ישראל: כט] ובבכור (ש"מ): ל] והאי בפני כצ"ל, ותיבת מידו נמחק (ש"מ): לא] נ"ל מיבעיא (צ"ק): לב] דלא (צ"ק): לג] נ"ל דבעינן מחיצות לאכול (ש"מ): לד] קיימות (ש"מ): לה] יהא פשיטא כו' כצ"ל, פירוש בלא פדיון דלא הוי לפני ה' אלהיך (צ"ק, וכ"ה בתוס' מכות יט ע"א): לו] נ"ל כדתנן לקמן דף קיב באו כו' וי"ל דמיירי במעשר שגדל לפני הבית והוזקק להבאת מקום [ועי' בתוס' כאן ד"ה מאי] (גליון): לז] בכ"י הבא: לח] בגליון הגיה המזבח נמי אינו ראוי לזריקה ובשר כו': לט] בכ"י פי' הא כו':

מוסף רש"י

ג' זקנים. ר' ישמעאל ור"ע וכן עזאי: בכור מעשר וביכורים לשעונים הבאת מקום דכתיב (דברים יב) והבאתם שמה עולותיכם וגו' ותרומת ידכם אלו בכורים: מה בכור אינו אלא בפני הבית. כדמפרש לקמיה דבעי מתן דמים ואימורין למזבח: ביכורים יוכיחו. ביכורים אין נאכלין אלא בפני הבית דכתיב והנחתו לפני ה' אלהיך: הנחה. לפני המזבח, דכתיב והנחתו לפני ה' אלהיך: ונהדר דינא. למה לי קרא, ליהדר דינא ולימא בכור יוכיח וחזר הדין, הלד השוה שבהן שטעונין הבאת מקום ואין נאכלין אלא בפני הבית, אף אני אביא מעשר (תמורה כא. וכעי"ז מכות יט.): מאי קסבר. דפשיטא ליה דבכור אינו נאכל ומעשר שני מספקא ליה: אפילו בכור נמי. תרוייהו בכור ומעשר בני הבאה נינהו ויקריבוס הואיל והשתא נמי קדושה היא ירושלים להקריב (תמורה שם): ואי קסבר לא קידשה לעתיד לבא. תנאי היא דפליגי בקדושה ראשונה לשעתה ולעתיד לבא, למ"ד לא קדשה לעתיד לבא אינטריך עזרה לקדשה וקידשה בלא מלך ואורים ותומים, ולמ"ד קידשה לעתיד לבא לא הולרך לקדש כלים אלא לגבר בעלמא (שבועות טז.): ואיתקש בשרו לדמו. ויליף בשר מדם, דכי היכי דלאו היה דם השתא לא היה נזרק, דלא קידשה לעתיד לבא, בשר נמי לא יאכל (תמורה כא.): ואתי מעשר ויליף מבכור. בהקישא דוהבאת לפני ה' וגו' דמעשר שני איתקש לבכור, וכיון דאיכא בכור דפשיטא לן דלא מתאכיל אלא בפני הבית כגון הא, גמרינן מעשר מיניה (תמורה כא:): וכי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש. הא קיי"ל שאין למדין בקדשים למד מן הלמד (זבחים שם) חולין הוא. ולמידין אותו מן הלמד (תמורה כא:): הניחא למ"ד כו'. פלוגתא היא באחתו מקומן (מכות יט:): בתר למד אזלינן. דאם הוא חולין למדין אותו מן הלמד: בתר מלמד. דם הלמד בעי למיהוי חולין: מאי איכא למימר. הא הוי הלמד כבור (תמורה שם וע"ש עוד): בארעא חשוכא. בבבל שהיא מצולה (רומא ו.). דבבל עמוקה היא דכתיב (ישעיה מד) האומר לצולה חרבי (מנחות נב.): אמרי שמעתא דמחשכא. כשאין יודעים טעמו של דבר כודין מלבם טעם שאינו (פסחים לד:): בשעת סילוק מסעות. שהפרוכת נגללו: קדשים נפסלין ביוצא. שאין להם קלעים, ולאפ"ה כמחנה קיים: זבים ומצורעים משתלחים חוץ למחיצה. מלורע חוץ למחנה ישראל, והיו מהלכים בסוף מחנה כדאמר בברכות (נד.) אם והב בסופה, חוכן חוץ למחנה לויה (מנחות צה.):

ליקוטים

דם ובשר חדא מילתא היא. כלומר כל דבר שהוא ממנו ודבר אחר הוא, אין דנים אותו למד מלמד (ר"ש יומא ס.)

שיטה מקובצת מאי קסבר אי קסבר קידשה [כו'] אפילו בכור נמי. [illegible]